

ایستگاه نخست

در حاشیه بیست‌و هفتمین جشنواره موسیقی فجر و بخش پاپ آن

شترسواری دولادولا

ابوالحسن مختاباد

■ آغاز: موسیقی پاپ بعد از انقلاب مصداق ضرب‌المثل با دست پس زدن و با پیش کشیدن است و آن داستان معروف مجنون با شتر و بچه شتر در مثنوی را به یاد می‌آورد. با این تفاوت که مجنون هنگامی که دید شتر او را سرکار می‌گذارد و دست از بچه‌اش نمی‌کشد، به هر زور و زحمتی بود خود را از شتر به پایین می‌اندازد و افتان و خیزان راهش را در پیش می‌گیرد و می‌رود، اما سیاست‌گذاری حوزه موسیقی این کار را نمی‌کند و سیاست شترسواری دولادولا را در پیش گرفته است.

■ میانه: موسیقی پاپ تا اوایل دهه ۷۰ با سیاست تحریم و ممنوعیت روبه‌رو بود. از زمانی که آقای «مهدی کلهر» به عنوان مدیر موسیقی صدا و سیما پای در این سازمان نهاد و استاد فریدون شهبازیان را به عنوان کارشناس ارشد و معاون خود برگزید، سیاست توجه به موسیقی پاپ و وارد میدان کردن آن در دستور کار قرار گرفت. چهره‌هایی چون عصار، اصفهانی، اعتمادی، افشار و… محصول چنین فضایی‌اند که عمده آنها توانستند خود را به عنوان قله‌های خوانندگی در موسیقی پاپ مطرح کنند. چند سال بعد صدا و سیما و مرکز موسیقی وزارت ارشاد با دو هدف به سمت حمایت از موسیقی پاپ رفت، اول، ایجاد بستری برای شناسایی چهره‌های شاخص‌تر موسیقی پاپ و اعتنا و حمایت از نوعی از موسیقی پاپ که سنتخت‌افزون‌تری با سیاست‌موسیقیایی این نهاد داشته باشد. مرحوم فرید سلمانیان و جنبان علی مرادخانی در این زمینه گام‌های مثبتی برداشتند و حتی در سال ۷۹ نخستین جشنواره موسیقی پاپ در فرهنگسرای بهمن با دبیری مسعود کیمیایی برگزار شد. این جشنواره اما اولین و آخرین جشنواره موسیقی پاپی بود که از سوی ارشاد برگزار شد و بعد از آن نه تکرار شد و نه کسی فهمید که چرا این جشنواره استمرار نیافته است. آنهایی که جلو چنین تکراری را گرفتند در عمل موسیقی پاپ را به سمتی سوق دادند تا هرج و مرج و باری به هر جهت بی‌سابقه‌ای در آن ریشه بزند و به قول دوستی «هر ناشسته‌روی ناسازگوبی» مدعی خوانندگی

پاپ شود. این در حالی بود که این جشنواره می‌توانست با برگزاری یک رقابت سالم فضا را به سمت انتخاب و معرفی چهره‌های برجسته‌تر و گروه‌های جدی‌تر سوق دهد. چراکه در صدا و سیما هیچ گونه برنامه رقابتی برای به‌گزینی خوانندگان جوان و علاقمند به موسیقی پاپ وجود ندارد، کاری که مثلاً در کشورهای خارجی انجام می‌شود و اخیراً هم یکی، دو شبکه ماهواره‌ای دیگر انجام دادند و اقبال رسانه‌ای فراوانی را هم به دنبال داشتند.

■ انجام: حس دیده شدن و معرفی خود در ذات هر فردی، به‌خصوص جوانان وجود دارد و اگر سیاست‌گذاران موسیقی نخواهند فضا و بستری را فراهم کنند که به شکل سالم و در داخل کشور این رقابت شکل بگیرد، طبیعی است که سر از ماهواره‌ها و شبکه‌های دیگر درخواهد آورد. یک نظرسنجی و ارزیابی می‌تواند نشان دهد که چرا جوانان به سمت این گونه شبکه‌ها می‌روند؟ بعد از آن جشنواره که دیگر تکرار نشد، موسیقی پاپ به گونه‌ای از موسیقی برنامه پرکن تبدیل شد و هیچ‌گاه به بخش‌های اصلی و رقابتی جشنواره پای نگذاشت. در سال‌های اخیر هم به همت آقای رضایی در انجمن موسیقی، موسیقی پاپ در بخش جنبی جشنواره قرار گرفت و فضایی را فراهم آورد تا برآی نخستین بار جشنواره موسیقی فجر به فکر درآمذاری هم بیفتد، چنانکه گفته می‌شود در سال گذشته بیش از ۲۵۰ میلیون تومان نتیجه فروش بلیت موسیقی پاپ در بخش جنبی بود. این کار اگرچه مثبت است، اما همان نگاه ابزاری به موسیقی پاپ را نشان می‌دهد، این در حالی است که وزارت ارشاد و صدا و سیما می‌توانستند با سیاست‌گذاری درست و علمی در این زمینه فضای موسیقی پاپ را به سمتی سوق دهند که علاوه بر بهره‌های مادی، به شکل زیرپوستی سیاست‌های مناسبی را در این زمینه‌اعمال کنند.

گفت‌وگو با بنیامین بهادری، خواننده به مناسبت اجرا در جشنواره موسیقی فجر

موسیقی پاپ جشنواره را تقویت کرده است

مرجان صائبی

بخش‌های خیلی تخصصی شده و مردم به آن اهمیت می‌دهند. شما تیراز! آلبوم و دالود و تماشاجی کلیپ یک آلبوم موفق موسیقی پاپ را حتی با پرفروش‌ترین فیلم‌ها مقایسه کنید؛ باز می‌بینید که موسیقی بسیار تأثیر‌گذارتر است. در کل دنیا، به همین شکل است. شما در اتومبیل موسیقی گوش می‌دهید، صبح از خواب بیدار می‌شوید موسیقی گوش می‌دهید و به عناوین مختلف موسیقی در زندگی‌تان جریان دارد.

■ البته در کل دنیا موسیقی با مشکلات ما مواجه نیست… دست‌اندرکاران موسیقی، خودشان هم باور دارند که آنچه در بدن جامعه راجع به موسیقی پاپ اتفاق می‌افتد، با موضع‌گیری‌های رسمی‌شان فاصله دارد. همین که بخش جنبی جشنواره را برای جذب مخاطب به موسیقی پاپ اختصاص داده‌اند، خودش گویای این مطلب است. حالا شما می‌گویید «ووترین»، من می‌گویم عیبی ندارد، این ووترین خودش یک قدم روبه‌جلو است. به هر حال چند سال است که موسیقی پاپ در جشنواره حضور دارد. بعد از وقفه‌ای که افتاد، جشنواره موسیقی کم‌رنگ شده حالا، موسیقی پاپ جشنواره را تقویت کرده است. مخاطب با تأثیر‌پذیری از انواع موسیقی به آن هویت می‌بخشد و برای موسیقی هویت ایجاد می‌کند، خیلی هم این اتفاق خوب است چون مسوولان و برگزارکنندگان متوجه تأثیر موسیقی پاپ شده‌اند. کم‌کم این اتفاق به یک تعامل تبدیل می‌شود. یک قدم از سوی دست‌اندرکاران و یک قدم از سمت هنرمندان. فکر می‌کنم به جای این تعبیر که در درازمدت حضور موسیقی پاپ به عنوان جذب‌کننده مخاطب ممکن است به ضرر آن باشد، بیابیم به حسن‌های این مساله در درازمدت فکر کنیم. درست است که ما کنسرت‌های مختلفی داریم، ولی در ایران کنسرت‌ها به صورت جمع‌های محدود برگزار می‌شود، چون تعداد سالن‌ها و گنجایش آنها محدود است. اکثراً به دنبال تعداد دفعات بیشتری برای اجرای کنسرت هستند، این باعث می‌شود هر خواننده جمع خاصی را دور خودش جمع کند و اخبار این موسیقی هم در جمع محدود خودش پخش شود. موسیقی پاپ در طول سال چندان در بخش رسمی رسانه‌ها قرار نمی‌گیرد و انعکاس کامل و جدی ندارد.

■ به نظر شما جشنواره می‌تواند به عنوان یک رسانه به نفع موسیقی پاپ باشد؟ طیف‌های مختلف در جشنواره حضور دارند. در حضور قبلی‌ام در جشنواره شاهد بودم، حتی کسانی که خیلی سلیقه و نگاهشان با این موسیقی همسو نیست، در این جشنواره حضور دارند و باید خبر این موسیقی را هم پوشش دهند و تحلیل کنند. درست است که موسیقی پاپ بخش جنبی جشنواره است؛ اما به نوعی، در نگاه منتقدان جنبه رقابتی آن وجود دارد. با توجه به تحلیل‌هایی که بعد از کنسرت‌ها در مطبوعات نوشته می‌شود و غیره… جایزه‌ردص خیلی کمی از کل ماجراست. بحث رقابت در نفس این اتفاق وجود دارد و اتفاقاً خیلی هم داغ است و تیزی به رسمی شدن ندارد. در بین طرفداران خواننده‌های پاپ و کسانی که گروه‌های موسیقی را حمایت می‌کنند و کسانی که سلیقه‌هایشان متفاوت است هم این بحث رقابت وجود دارد.

■ یعنی به نظر شما اگرچه این رقابت رسمی نیست اما عملاً اتفاق می‌افتد؟ بله، مهم نیست که قبل از این تاریخ چه اتفاقی افتاده من در حال حاضر می‌خواهم از هر روزه کوچکی که برای پیشبرد موسیقی وجود دارد، استفاده کنم… چه اشکالی دارد مثل کنسرت‌های دیگر باشد؟ حالا بخش جنبی جشنواره باشد، مهم نیست. مهم این است که موسیقی پاپ در واقع مخاطب را با بخش‌های مختلف موسیقی آشتی دهد. موسیقی پاپ می‌تواند جشنواره موسیقی را ساپورت کند. من برای یک فیلم سینمایی (گرگ و میش) هم با همین ذهنیت کار کردم. هیچ بازیگر

ستاره‌ای در فیلم برای جذب مخاطب وجود نداشت و من به عنوان کسی که بتواند برای فیلم گیشه ایجاد کند، در آن حضور داشتم؛ البته متعقدم فیلم خوبی بود. این دو بخش، مکمل هم هستند یعنی یک عامل – عام از یک ستاره یا هر چیز دیگر– عموم مردم را جذب می‌کند. همیشه برخورد ما با رسانه‌های مختلف مثل تلویزیون، مطبوعات و بخش‌های رسمی‌تر مثل جشنواره با شک و تردید همراه است. اما من می‌گویم اتفاقاً این اتفاقات فضایی را به وجود می‌آورد که شما با آدم‌های بیشتری ارتباط برقرار کنید. به نظرم مسوولان این اتفاق را حس کرده و کم‌کم به سمت آن می‌روند. شما به دعوت‌های صداوسیما در عید نوروز توجه کنید. از همه ستاره‌های موسیقی پاپ برای جلب مخاطبان دعوت می‌کنند و در هیچ شاخه‌ای به اندازه موسیقی پاپ مهمان ندارند. مراسم ویژه ملی و مناسبت‌ها هم همین‌طور.

■ این اتفاق در صداوسیما به صورت استثنای رخ می‌دهد. هر جا که فرصتی بوده به سمت موسیقی پاپ آمده‌اند و از آن استفاده کرده‌اند. هر کس که در زمینه موسیقی فعالیت دارد – چه در بخش دولتی و چه در بخش خصوصی – اهمیت موسیقی مخاطبان را درک می‌کند. سال گذشته برای سال تحویل شبکه دو از من دعوت کردند. محسن رجب‌پور حرف خوبی زد، گفت عید است و مردم دل‌شان می‌خواهد شاد باشند و تو می‌توانی اگر حرفی داری، بزنی و شاید بتوانی با حرف‌هایت عده‌ای را آرام کنی… من اهنگ «بوی عیدی» فرهاد را با تغییراتی اجرا کردم. چند سال پیش ما برنامه ۹۰ یا هفت را نداشتیم، مگر برنامه هفت چند وقت است که اجرا می‌شود؟

■ شاید ۱۵سال پیش کسی فکر نمی‌کرد در مورد فوتبالیست یک برنامه مثل ۹۰ به وجود بیاید و مردم مستقیم درگیر فضای مورد علاقهشان شود. در مورد مسایل دیگر هم همین‌طور است. مثلاً همین تلویزیون خودمان، در مورد مسایل اجتماعی و روز، کارشناس وانشناسی یا خانواده می‌آورد و حرف‌ها و بحث‌هایی را باز می‌کند که قبلاً اتفاق نمی‌افتاد. موسیقی به علت ابعاد گوناگونی که دارد،

همیشه جزو آخرین قسمت‌هایی است که دچار این بازسازی‌ها و اصلاحات می‌شود. در بخش مجوز هم به همین صورت بوده. مگر چند سال است که موسیقی پاپ مجوز اجرا گرفته؟ مثل این است که با کسی بدون دین سال‌ها قهر هستید، اما از طرف شما هم تلاشی برای رفع کدورت و ایجاد ارتباط صورت نگرفته. باید فراموش کنیم که چقدر در طول این مدت آسیب دیدیم. هر ذهن منطقی از دستی که به طرفش دراز می‌شود باید استقبال کند و قدمی به جلو بردارد.

■ در حال حاضر موسیقی پاپ از نظر کیفی در حد مطلوبی نیست؛ چه از لحاظ کلام و چه از نظر تکنیک و خلاقیت. هیچ معیاری هم برای تعیین سطح کیفی این موسیقی وجود ندارد و هر موسیقی‌ای را به عنوان موسیقی پاپ به جامعه تزریق می‌کنند. شما به عنوان نماینده بخش مهمی از خوانندگان پاپ که در جشنواره اسال هم حضور دارد، چه فانتکورهایی را برای ارتقای کیفیت موسیقی پاپ رعایت می‌کنید؟ یا من بار روی دوش هنرمندان است، نظر شما چیست؟ به نظر من در هر اتفاق، هر کس که حتی مقدار کمی به آن مساله مربوط است مسئولیت داد. شما می‌گویید هنرمندان، من هم می‌گویم؛ بله، آنها هم باید مشکلات‌شان را رفع کنند ولی قسمت‌های دیگری هم وجود دارد. مطبوعات و رسانه‌ها هم خیلی در بهبود کثرت آثار دخیل هستند. ما مجله‌های فراگیری داریم که در تمام خانه‌ها وجود دارد ولی برخوردشان با هنرمندان کاملاً شخصی است و ربطی به مسایل حرفه‌ای ندارد. بیشتر تحلیل‌ها به مسایل شخصی اهل قلم با شما برمی‌گردد تا واقعیت. ببینید، صداوسیما به عنوان یک رسانه فراگیر آنقدر دشتن در موسیقی باز نیست، ولسی مطبوعات که وجود دارد، من راجع به خودم نمی‌گویم، چون عموماً راجع به من بد نمی‌نویسند، اما جلوی

عکس: مهدی حسینی، شرق

کلاسیک‌های ایرانی

موسیقی را در زندگی مردم پورنگ کنیم

محمد سریر عضو هیات انتخاب جشنواره

■ نوآوری در شیوه‌های آهنگسازی یکی از ویژگی‌های ارزنده آثار ارسال‌شده به بیست و هفتمین جشنواره موسیقی فجر بود. در یک نگاه کلی آثار مورد ارزیابی هیات داوران در این جشنواره در قیاس با سال گذشته رشد کیفی خوبی داشت، به اعتقاد من یکی از دلایل بالا بودن کیفیت آثار در حوزه آهنگسازی، علاقه‌مندی موسیقیدان‌های جوان و تحصیلکرده‌های حوزه آهنگسازی برای حضور در جشنواره است. در واقع، اندیشه‌های تازه در عرصه آهنگسازی به جریان افتاده و همین انگیزه و اشتیاق انتخاب آثار را هم در حوزه آثار مستقل آهنگسازی و هم آثار ارسال‌شده در بخش پایان‌نامه سخت می‌کرد. تعداد آثار با کیفیت خوب در این بخش بسیار به چشم می‌خورد و به نظرم این گستردگی و بالا بودن دامنه فعالیت دانشجویان بیش از هر نکته دیگر قابل توجه بود و همین حضور، نشان از باز شدن راه آهنگسازان برای آرایه آثار خوب است و اگر شرایط به همین منوال پیش رود مطمئن هستم رخدادهای خوبی در این حوزه خواهدافتاد. سال گذشته آثار برتر در این حوزه انتخاب شد، اما تعداد محدودی موفق به آرایه آثار خود به دنیای حرفه‌ای شده‌اند. عرصه آثار برتر را برای مخاطبان باید از دو جهت مورد بررسی قرار داد، وظیفه مسوولان و متولیان فرهنگی در کم و کیف حمایت از آثار در یک سوی داستان قرار دارد و نکته دیگر میزان علاقه‌مندی و تقاضایی که در حوزه

هنر به خصوص موسیقی از سوی مخاطبان عام‌تر طلب می‌شود، بخش دیگر این ماجراست. با آنالیز کردن این دو بخش به خوبی درخواهیم یافت که هر رویداد هنری یک تقاضای عمومی می‌خواهد و برای رسیدن به این منظور باید درک عمومی از هنر والای موسیقی وجود داشته باشد تا هنر بتواند به حیات خود ادامه دهد. ولی مناسقه‌ای در درک عمومی در حال حاضر کم‌رنگ است، هرچند مطمئن هستم که مسوولان دلسوز در عرصه موسیقی همه تلاش خود را برای خوب شنیدن آثار توسط مردم می‌کنند. به همین دلیل برگزاری چنین جشنواره‌ای را هر رویداد فرهنگی مشابه این از جمله تلاش‌های مسوولان است.

حضور هنر را در میان عامه مردم ضروری می‌دانم. حضور هنر به طور عام و هنر موسیقی به شکل خاص در زندگی مردم بسیار مهم است و برای اینکه حضور هنر به خصوص موسیقی در زندگی مردم پررنگ‌تر شود، نیاز است زیرساخت‌های فرهنگی تقویت شود و جشنواره موسیقی فجر یکی از زیرساخت‌هایی است که در جهت تقویت این هنر مهم و ضروری است.

تک مضرب

باید به جوان‌ها پروبال دهیم

داوود گنجه‌ای عضو هیات انتخاب جشنواره

■ رقابت در بخش «کلاسیک ایرانی» جشنواره امسال بسیار تنگاتنگ بود و این، نشان از سخت‌کوشی و جدی گرفتن موسیقی ردیف دستگاهی توسط جوانان دارد. انتخاب از بین گروه‌های شرکت‌کننده بسیار سخت بود چرا که کیفیت کار شرکت‌کنندگان، خوب و انتخاب‌از بین آنها بسیار دشوار بود. من سطح گروه‌های امسال را خوب می‌بینم. افرادی که در بخش کلاسیک ایرانی شرکت کرده بودند از نظر تکنیک نوازندگی و همچنین تلفیق شعر و موسیقی بسیار توانمند بودند. در مقایسه با سال‌های که به عنوان داور در جشنواره حضور داشته‌ام امسال بیشتر توجه شرکت‌کنندگان به موسیقی کهن و اصیل گذشته ایران بوده؛ به گونه‌ای که می‌توان گفت سطح موسیقی متفکرانه در آثار مشهود است. به اعتقاد من نسل امروز بسیار پیگیر موسیقی هستند و باید استعدادهای آنها را به هر نحوی به کار گرفت.

از من و هم‌نسل‌های من گذشته است که کاری برای آینده موسیقی این کشور انجام دهیم اما با رسیدگی به استعدادهای درخشان می‌توانیم به روزهای طلایی نزدیک شویم. این جشنواره بازتاب خاطرات مردم از موسیقی و جشن انقلاب است. در مجموع نفس برگزاری جشنواره موسیقی فجر را مثبت ارزیابی می‌کنم. برگزاری چنین جشنواره‌ای برای موسیقی، فرصتی مناسب است که باید آن را به فال نیک گرفت اما با این حال اگر بودجه بیشتری را به موسیقی اختصاص دهند امکان برگزاری بهتر و شایسته‌تر این جشنواره نیز بیشتر می‌شود. استعدادهای موسیقی به قدری زیاد است که اگر هر ماه یک جشنواره برگزار شود باز هم برای ترفیع این هنر کم است؛ بنابراین باید دنبال راه‌حلی‌هایی باشیم که به هر نحوی بتوان به جوان‌ها پر و بال داد.